

מועדים לשמחה תשכ"ה

Festival Stamps 5725 (1964)

ה ש י ר ו ת ה ב ו ל א י

תל אביב-יפו • ירושלים • חיפה

PHILATELIC SERVICES

JERUSALEM • ISRAEL

בצפונה של תל אביב, מעבר לירקון על גבעת כורכר, שוכנת קריית המוזיאונים של תל אביב — מוזיאון הארץ. הביתן הראשון מבין בנייני המוזיאונים הוא מוזיאון הזכוכית, בניין מעוגל מצופה לבני חרסינה ירוקות.

ד"ר ולטר מוזס המנוח, מייסד המוזיאון, אסף במשך שנים מספר אוסף כלי-זכוכית מפואר בו מיוצגים השלבים השונים בתולדות הזכוכית, הטכניקות השונות של ייצורה והאופנות השונות של התעשיות המקומיות, החל מן האלף השני לפסה"נ וכלה בתקופה המוסלמית. ד"ר מוזס מסר את אוסף העתיקות שלו לעיריית תל אביב והיא שהקימה את מוזיאון הזכוכית, הביתן הראשון במוזיאון הארץ. קשר אמיץ קשורה ארצנו בתולדות הזכוכית ולא לחינם נאמר בברכת משה: „ולזבולון אמר שמח זבולון בצאתך... כי שפע ימים יינקו ושפני טמוני חול" (דברים ל"ג י"ט). פסוק זה פורש במסכת מגילה, דף ו' „תני רב יוסף: שפוני זה חלזון, טמוני זו טרית, חול זו זכוכית לבנה". בתלי הארץ ובקברותיה אנו מוצאים כלי זכוכית החל מן התקופה הראשונה בתולדות הזכוכית וכלה באיסלמית במאות האחרונות. בלכיש ובבית שאן, בחצור ובבית שמש נמצאו כלי זכוכית צבעוניים מן התקופה הכנענית המאוחרת (מאות ט"ו—י"ג לפסה"נ), בה מתחילות למעשה תולדות הזכוכית.

באלף הראשון לפסה"נ מתפשט ייצור הזכוכית העתיקה על פני כל ארצות הים התיכון ואף מעבר להן. הפיניקים שיד להם בייצור כלי הזכוכית בתקופה זו, הם שהעבירו בדרכי מסחרם והפיצו ברחבי העולם.

עד סוף האלף הראשון לפסה"נ לא ידע האדם לנפח זכוכית וכלי הזכוכית נעשו בשיטה מסובכת המזכירה כיור בחומר. ניפוח הזכוכית מתחיל במאה הא' לפסה"נ והולדתו באזורנו אי שם ברצועת החוף המזרחית של הים התיכון. ההיסטוריונים הרומיים של אותה תקופה מזכירים את עכו ועמק החוף מצפון לכרמל כמרכז לייצור זכוכית, ואמנם מיוצגת תקופה זו יפה במוזיאון הזכוכית בכלים נפוחים מן ה"קבוצה הצידונית".

כשהחלו ליצור כלי זכוכית בשיטת הניפוח נעשו הכלים זולים יותר ושימושיים ודומים לכלי זכוכית של ימינו. בתקופה הרומית, משוכללו מרבית הארצות במסגרת מדינית אחת, התפשט הייצור על פני כל האימפריה. אחידות הכלים וקישוטיהם מפתיעה ומעידה על תנועה בלתי פוסקת של אמנים וכלים ממקום למקום, בדרך כלל מן המזרח, מקור ייצור הזכוכית, אל המערב.

במאה הרביעית לספירה אנו מוצאים קבוצת כלים מענינת שעל דפנותיהם טבועים סמלים יהודיים. הבולט ביניהם הוא המנורה בעלת שבעת הקנים. בין הסמלים האחרים: עץ תמר, שער וכד.

בתקופה האיסלמית משתגבשה האמנות המוסלמית בסוף האלף הראשון לספירה, מתפתחות כמה טכניקות ישנות-חדשות בתעשיית הזכוכית. בולטות ביניהן חיתוך וגילוף בזכוכית ומעשה שיבוץ בזכוכית צבעונית. לשיא הביצוע מגיעה הזכוכית המוסלמית הצבועה בצבעי אמאיל ממנה נעשו כלים מפוארים לרוב. בקבוצה זו מסתיימות למעשה תולדות הזכוכית הקדומה במזרח ומתחילה העת החדשה בה בולטת התעשייה האירופית.

כלי זכוכית עתיקים מאוסף מוזיאון הארץ משמשים נושא לבולי מועדים לשנחה תשכ"ה. שלושת הכלים המופיעים על הבולים הם מן התקופה הרומית — מאות א'—ג' לסה"נ.

In the 4th century C.E. one encounters an interesting group of polygonal vessels with impressed Jewish symbols. Outstanding among these is the seven-branched candelabrum. Other symbols curing include palm-tree, portal, etc.

With the crystallization of its art at the end of the first millenium C.E., the Islamic civilization witnessed the revival and perfection of several earlier glass techniques. Outstanding examples are glass-cutting and lapidary work, as well as the production of coloured inlay glass. But the highest achievement of Islamic glass art is contained in the often sumptuously enamelled glasses. They represent, in effect, the final phase of ancient glass history in the east. The following modern era is marked by the predominance of European glass.

Ancient glass vessels from the Museum Ha'aretz collection have been chosen as themes of the stamps for the Jewish Festival 5725 - 1964. The three vases depicted are from the Roman period (1st-3rd centuries C.E.).

Yael Israeli

בביתן הזכוכית של מוזיאון הארץ
IN THE GLASS PAVILLION OF THE MUSEUM HA'ARETZ

The Museum Centre of Tel Aviv — Museum Ha'aretz — is situated on the hill which rises on the north bank of the Yarkon river. First of the buildings to go up there was the Glass Museum. It is remarkable for its circular shape and cladding of green tiles.

The late founder of the museum, Dr. Walter Moses, assembled during a few years a splendid glass collection ranging in date from the second millennium B.C.E. to the Islamic period and reflecting the various phases of ancient glass history, the different glass techniques, and diverse fashions of the local glass industries. Dr. Moses presented his entire collection of antiquities to the Municipality of Tel Aviv, which later built the Glass Museum.

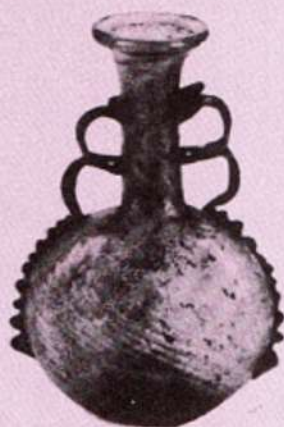
Our country is closely linked with the history of glass and this is hinted at already in Moses' blessing: "And of Zebulun, he said, Rejoice in thy going out . . . , For they shall suck of the abundance of the seas, And of treasures in the sand" (Deut. 33:18-19). Commenting on this verse in tractate "Megilla" Rav Yosef says that these hidden treasures of the sands are fish, snails and white glass.

Ancient "tels" and burial tombs in this country have yielded glass vessels ranging in date from the beginning of glass-making to the later centuries of the Islamic period. At the ancient sites of Lakhish, Bet Shean, Bet Shemesh and Hatsor were found polychrome glasses from the Canaanite period (16th-13th centuries B.C.E.), which coincides with the earliest period of glass history.

In the first millennium B.C.E. glass manufacture spread to all the countries of the Mediterranean — and even beyond in north and west. The glasses of the era are commonly called after the Phoenicians. This ancient people was settled on the coast of Syria-Palestine and had established trading colonies along most of the Mediterranean seaboard. The Phoenicians, who had a share in glass manufacture in this period, through their trading activities were doubtless instrumental in spreading these glasses all over the ancient world.

Before the first millennium B.C.E. glass vessels were made by an involved method somewhat reminiscent of modelling potter's clay. Glass-blowing was started in the first century C.E. and its birthplace can be located in our region: that is, somewhere along the eastern Mediterranean coastal strip. Contemporary Roman historians mention Akko as well as the coastal plain north of the Carmel range as centres of glass manufacture; and indeed the Glass Museum has a fine representation of mould-blown "Sidonian" vessels from this period.

Glass-blowing led to the production of cheaper and more utilitarian vessels, which are similar in shapes to our own glasses. In the Roman era, when most of the ancient world was united within a single political framework, the manufacture of glass became diffused all over the empire. The uniformity of glass shapes and decorations in this period are quite astounding and attest to the unceasing traffic of craftsmen and vessels from one part of the empire to the other, generally from the east — the birthplace of glass-making — in the direction of the west.

הבולים צויירו ע"י ח. אורנן וצ. מנוסי חל אביב
 THE STAMPS WERE DESIGNED BY C. MENUSY
 AND CH. ORNAN, TEL AVIV

בבונת

**שנה
ואברה**

**ערה"ש
תשכ"ה**

השירות הבולאי